

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/215994,Jan-Karski-kurier-Polskiego-Panstwa-Podziemnego.html>
27.02.2026, 23:40

Jan Karski - kurier Polskiego Państwa Podziemnego

24 kwietnia 1914 roku urodził się Jan Koziński, który do historii przeszedł pod konspiracyjnym pseudonimem Jan Karski. W czasie II wojny światowej jako kurier Polskiego Państwa Podziemnego utrzymywał kontakt między konspiracyjnymi władzami a Rządem RP na uchodźstwie, przewożąc na Zachód tajne informacje o życiu w okupowanej Polsce. Jako naoczny świadek potwierdził wiedzę świata o zagładzie Żydów.

24.04

[Polskie Państwo Podziemne](#)

Młodość

Jan Karski urodził się w Łodzi w 1914 r. według różnych źródeł 24 kwietnia albo 24 czerwca. Pierwszą datę dzienną spotyka się w oficjalnych dokumentach, np. dyplomie ukończenia studiów czy świadectwie ukończenia szkoły podchorążych rezerwy. Według rodzinnej opowieści ksiądz rejestrujący narodziny Jana popełnił błąd - zamiast „IV” wpisał „VI”. W Łodzi ojciec Jana, Stefan Koziński, prowadził zakład rymarski na ul. Kilińskiego, matka Walentyna zajmowała się domem. Rodzina żyła skromnie, wszystkie dzieci, a było ich sześcioro, skończyły jednak co najmniej gimnazjum. Karski mówił, że ukształtowały go dwie tradycje: religia i kult Józefa Piłsudskiego. Ojca mało pamiętał (zmarł, kiedy Jan był w gimnazjum), matce zawdzięczał religijną gorliwość. Uczył się w jezuickiej szkole podstawowej, należał do Sodalicji Mariańskiej, katolickiego stowarzyszenia świeckich, związanego z kultem Maryjnym, którego celem było pogłębianie życia duchowego i działalność apostolska. W domu panowała atmosfera uwielbienia dla Józefa Piłsudskiego. Pani Kozińska nie mówiła o nim marszałek, tylko Ojciec Ojczyzny. Wzorem dla Jana był starszy o 17 lat brat Marian, legionista i zdeklarowany piłsudczyk, oficer polskiej Policji Państwowej. Ważny wpływ na osobowość Jana miała również atmosfera Łodzi, gdzie w zgodzie żyli Polacy, Żydzi i Niemcy. Wśród żydowskich uczniów Miejskiego Gimnazjum Męskiego im. Józefa Piłsudskiego, do którego uczęszczał, miał kilku przyjaciół. Po maturze w 1931 r. w wieku 17 lat Jan Karski rozpoczął studia prawnicze na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, po dwóch latach wstąpił na drugi fakultet - dyplomację. Wybór nie był przypadkowy - jeszcze w gimnazjum Jan interesował się historią i sprawami polityki międzynarodowej. Jego wzorem był Charles -Maurice de Talleyrand-Périgord, francuski polityk i dyplomata, minister spraw zagranicznych Francji w latach 1797-1799. Po uzyskaniu dyplomu uniwersyteckiego Karski odbył przeszkolenie w Szkole Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim, które ukończył w 1936 r. z pierwszą lokatą. W nagrodę otrzymał szablę honorową prezydenta RP Ignacego Mościckiego. Karski pracę w dyplomacji rozpoczął jeszcze na studiach, podczas praktyk studenckich w Czerniowcach, należących do Rumunii, i w Opolu, znajdującym się wówczas na terenie Niemiec. Od 1936 r. pracował w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, najpierw w polskich placówkach dyplomatycznych w Genewie i Londynie, a od 1939 r. jako urzędnik ministerstwa w Warszawie.

Wrzesień 1939 r.

„Noc 23 sierpnia 1939 r. zeszła mi na wesołej zabawie. Wydawał ją syn ambasadora Portugalii w Warszawie [...]. Popijaliśmy dobre wina i nie oszczędzali się w tańcu. Były to zwiewne, beztroskie tańce europejskie, pośród których dominowały liczne odmiany walca. [...] Wróciłem do domu

zmęczony, ale długo nie mogłem zasnąć. Myślałem o zabawie i planach na najbliższy czas. Obudziło mnie energiczne kołatanie do drzwi. Miałem wrażenie, że ktoś budzi mnie tuż po zaśnięciu. Zwlokłem się z łóżka i schodami ruszyłem na parter. Walenie narastało z każdą sekundą, co dodało mi przyspieszenia. Jednym szarpnięciem otworzyłem drzwi. Przede mną stał policjant. Podał mi jakiś czerwony kartonik, wycedził coś przez zęby i odszedł, rzucając mało przyjazne spojrzenie. Miałem w ręku rozkaz mobilizacyjny. W ciągu czterech godzin miałem opuścić Warszawę i dołączyć do mojego pułku” – pisał Jan Karski w Tajnym państwie. W ramach powszechnej mobilizacji 23 sierpnia 1939 r. jako porucznik został skierowany do 5 Dywizjonu Artylerii Konnej w Oświęcimiu. W zamieszaniu pierwszych dni września 1939 r. jego dywizjon nie wziął udziału w walkach. Po kilkunastu dniach wędrówki, 17 września, pod Tarnopolem żołnierze dostali się do niewoli sowieckiej. Jan Karski trafił do obozu w Kozielszczyźnie (obecnie Białoruś), jednego z ośmiu, w których Sowieci przetrzymywali polskich jeńców wojennych (pozostałe to m.in. Ostaszków, Starobielsk, Kozielsk). Na wiadomość o niemiecko-sowieckiej wymianie jeńców pozbył się dystynkcji oficerskich i jako szeregowiec został przekazany stronie niemieckiej. Na terenie okupowanej Polski uciekł z niemieckiego transportu. W połowie listopada 1939 r. dotarł do Warszawy.

Po Wrześniu

Po agresji Związku Sowieckiego na Polskę najwyższe władze Rzeczypospolitej w nocy z 17 na 18 września 1939 r. przekroczyły granicę z Rumunią. Na jej terytorium prezydent, Naczelnny Wódz i przedstawiciele rządu zostali internowani. 30 września 1939 r. nominowany na urząd prezydenta Władysław Raczkiewicz powołał rząd polski. Na jego czele stanął gen. Władysław Sikorski. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej na Uchodźstwie miał zachować ciągłość polskich instytucji państwowych, był uznawany na arenie międzynarodowej przez cały okres II wojny światowej. Jego siedziba mieściła się najpierw w Paryżu, później Angers, wreszcie od końca czerwca 1940 r. w Londynie. Jeszcze w trakcie trwania walk obronnych na ziemiach polskich, 27 września, powstała ogólnopolska organizacja konspiracyjna Służba Zwycięstwu Polski (po nieuznaniu jej przez Rząd RP na Uchodźstwie powołano w listopadzie 1939 r. Związek Walki Zbrojnej, przemianowany w 1942 r. na Armię Krajową). Konieczność kontaktu oraz koordynacji działań między krajem i emigracją była więc oczywista. Potrzebowano zaufanych kurierów, inteligentnych, obdarzonych dobrą pamięcią, o nienagannej postawie moralnej i cieszących się akceptacją środowisk, do których mieli dotrzeć. Do takich właśnie osób należał Jan Karski. Jego kariera publiczna zaczęła się w październiku 1939 r. Do konspiracji wprowadził go brat Marian, od początku okupacji komendant policji granatowej (nazywano tak potocznie od koloru mundurów Policję Polską Generalnego Gubernatorstwa), w której tworzył struktury konspiracyjne. Jan Karski został wysłannikiem kierowanego przez Ryszarda Świętochowskiego Centralnego Komitetu Organizacji Niepodległościowych, który skupiał przedstawicieli antysanacyjnych stronnictw politycznych. Komitet działał na podstawie pełnomocnictwa, którego udzielił Świętochowskiemu gen. Sikorski na spotkaniu we wrześniu 1939 r. Potwierdzeniem tego upoważnienia było finansowanie działalności CKON przez Rząd RP na Uchodźstwie. Otrzymywane dotacje dzielono między organizacje wchodzące w skład Komitetu bądź z nim współpracujące.

Misja do Angers

Karski, podejmując się zadania dotarcia do Rządu RP w Angers, spotkał się z przedstawicielami stronnictw skupionych w CKON, m.in. z Ryszardem Świętochowskim i Marianem Borzęckim. Przedostawszy się na Zachód, miał przekazać gen. Sikorskiemu prośbę CKON o wyznaczenie

delegata rządu w okupowanym kraju. Na stanowisko to Komitet proponował Ryszarda Świątochowskiego. Marian Koziński poprosił z kolei o opinię komendanta głównego ZWZ gen. Kazimierza Sosnkowskiego, czy ma pozostać na stanowisku komendanta policji granatowej w Warszawie, czy przejść do konspiracji. Misja Jana Karskiego rozpoczęła się w końcu listopada 1939 r., trasa miała wieść przez Rumunię i za pośrednictwem tamtejszej polskiej placówki – do Francji. Jednak już we Lwowie dalsza podróż okazała się niemożliwa. Karski powrócił do Warszawy i w styczniu 1940 r. wyruszył w drogę przez Kraków, Zakopane, słowackie Koszyce, Budapeszt, Jugosławię i Włochy do Modane we Francji, gdzie zameldował się w placówce polskiego kontrwywiadu.

Czytaj dalej: [Broszura Patroni naszych ulic Jan Karski \(1914-2000\)](#)

Polecamy:

- Wystawa: [Jan Karski](#)
- [Jan Żaryn: Polskie Państwo Podziemne wobec Zagłady \(1942-1945\)](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Polskie Państwo Podziemne

Biografie